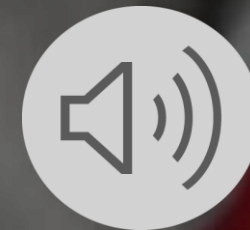

Konstytucja 3 Maja

Autorzy: Wiktor Fiutek, Gabriela Czarnecka, Roksana Czarnecka, Jakub Solus, Paulina Latko, Karolina Fiuk, Bartłomiej Leśniewski

Witaj Majowa Jutrzenko!

"Witaj Majowa Jutrzenko! Świeć naszej polskiej krainie!" Dziś wszyscy mamy na ustach radosne słowa tej pieśni. Lecz dlaczego tak ważna jest pamięć o konstytucji uchwalonej 230 lat temu?! Była to pierwsza w Europie, druga na świecie, konstytucja. Miała ona na celu uratowanie Rzeczypospolitej przed całkowitym upadkiem i podporządkowaniem jej ościennym mocarstwom. Niestety historia nie okazała się dla nas zbyt łaskawa i w 1795 roku utraciliśmy niepodległość na następne 123 lata.

Czym była Konstytucja 3 Maja

Konstytucja tak naprawdę była Ustawą Rządową – regulowała prawa i obowiązki ogółu mieszkańców oraz zasady organizacji władzy państwowej. W tym rozumieniu tego słowa był pierwszą ustawą rządową w Europie, drugą na świecie (po amerykańskiej). Konstytucja 3 Maja 1791 r. została uchwalona przez Sejm Wielki, zwany również Czteroletnim. Była to najważniejsza reforma tego Sejmu. Autorami konstytucji był król Stanisław August Poniatowski, Ignacy Potocki oraz Hugo Kołłątaj.

Konstytucja 3 Maja

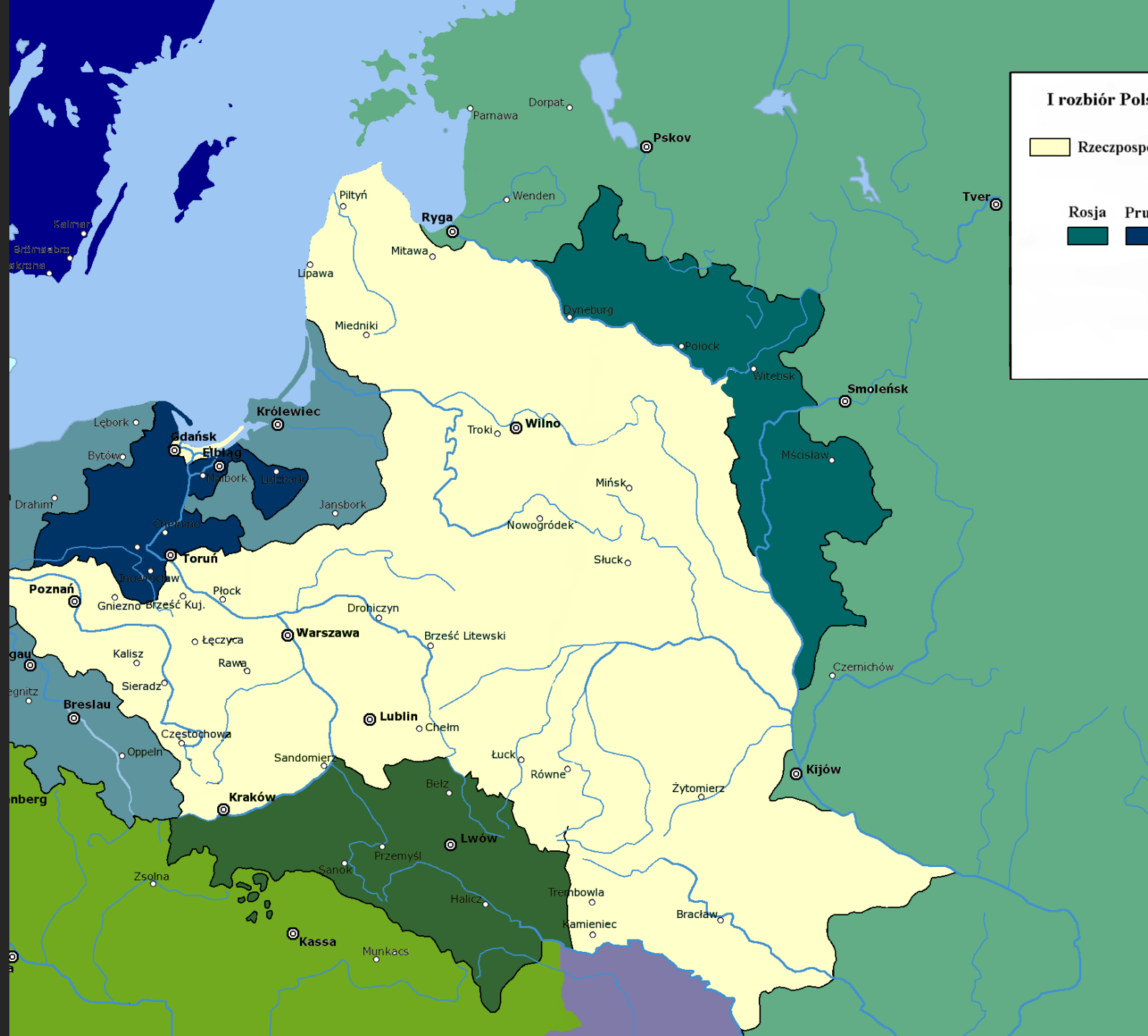
Powolny upadek Rzeczypospolitej – I rozbiór Polski

1772 r., Rosja, Prusy i Austria podpisały w Petersburgu traktat dotyczący podziału ziem Rzeczypospolitej. I rozbiór Polski był wynikiem ekspansywnej polityki zagranicznej sąsiednich trzech mocarstw, a także dezorganizacji wewnątrz Królestwa Polskiego. Wszystkie trzy kraje podnosiły historyczne pretensje do zagarniętych ziem Rzeczypospolitej. W propagandowych publikacjach obwiniano Polaków o doprowadzenie do katastrofy ich pozbawionego rządu i zacofanego państwa. Akcję tę popierały zafascynowane absolutyzmem oświecone środowiska francuskie i niemieckie.

Rejtan – upadek Polski Jana Matejki

Ziemie utracone wskutek I Rozbioru Polski

Sejm Wielki – cztery lata zacieklej pracy o losy Rzeczypospolitej

Po traumatycznych wydarzeniach związanych z I rozbiorem Polski postanowiono w roku 1788 Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), który uchwalił szereg reform przełomowych dla Polski pod względem historycznym. To właśnie Sejmowi Wielkiemu zawdzięczamy podpisanie Konstytucji 3 Maja, z monteskiuszowskim podziałem władzy na stanowiącą prawo, wykonującą je oraz sądowniczą. Sejm Wielki (Sejm Czteroletni) zwołano po otrzymaniu przyzwolenia od rosyjskiej carycy Katarzyny II. Sejm Wielki obradował pomiędzy 6 października 1788 roku a 29 maja 1792 roku w Warszawie. Nazwa Sejm Wielki oznacza, że kiedy od jesieni 1790 roku, gdy przeprowadzono nowe wybory do izby poselskiej, powołani dwa lata wcześniej posłowie odmówili opuszczenia sali, obrady odbywały się tak naprawdę w podwójnym składzie. Wszelkie decyzje musiały odtąd zapadać większością głosów, a na Marszałka konfederacji koronnej Sejmu Wielkiego wybrano Stanisława Małachowskiego.

Uchwalenie Konstytucji 3 maja
Kazimierza Wojniakowskiego

Sejm Wielki to nie tylko Konstytucja!

Podczas obrad Sejmu Wielkiego uchwalono, poza Konstytucją 3 Maja również:

- Prawo o sejmikach z 1791 roku – wprowadzono decydującą większość głosów, zlikwidowano przysięgi poselskie oraz prawa polityczne szlachty bez dóbr ziemskich (tak zwanej szlachty gołoty).
- Prawem o miastach z 1791 roku – mieszczanie miast królewskich zostali w prawach praktycznie zrównani ze szlachtą.
- Reformą wojskową – wzrosła ilość żołnierzy w armii polskiej (do 100 tysięcy) i uchwalono podatki na ich utrzymanie. W rzeczywistości jednak powołanie do wojska otrzymało jedynie 65 tysięcy osób.

Stronnictwa w Sejmie Wielkim

W Rzeczypospolitej powstało kilka stronnictw, różniących się programem politycznym i strategią realizacji celów. Pomimo różnych poglądów, na celu mieli oni obronę Rzeczypospolitej przed całkowitym upadkiem.

Stronnictwo dworskie – skupione przy królu Stanisławie Auguście Poniatowskim, grupujące m.in. jego braci i synowców zmierzało do wzmocnienia władzy rządowej w najściślejszym sojuszu z Rosją. Zamierzało ulepszyć administrację, podnieść przemysł, dopuścić mieszczan do udziału w życiu publicznym, chłopom zapewnić opiekę rządu.

Stronnictwo rosyjskie rozpadło się na dwa odłamy: jeden zrzeszał ludzi ślepo oddanych Rosji i pobierających od niej pensję, drugi w oparciu o Rosję chciał utrzymać republikańską formę rządu i z pomocą Rosji chciał przeszkodzić wzmocnieniu władzy królewskiej.

Stronnictwa w Sejmie Wielkim

Stronnictwo magnacko-republikańskie Stanisława Szczęsnego Potockiego przeciwne było zależności Rzeczypospolitej od innych państw, zmierzało do przekształcenia jej w republikę na wzór Stanów Zjednoczonych. Wyznawało zasadę wiecznego bezkrólewia, co zapewniłoby w państwie przewagę magnaterii.

Stronnictwo hetmańskie Franciszka Ksawerego Branickiego, pozostające od 1776 roku w ciągłej opozycji do dworu, dążyło do przywrócenia dawnych urzędów ustrojowych, szczególnie osłabionej władzy hetmanów. Głosiło potrzebę powiększenia stanu liczebnego wojsk Rzeczypospolitej oraz zachowanie jej niezależności.

Przyczyny uchwalenia Konstytucji 3 Maja

- Nadużywanie "liberum veto" przez szlachtę
- Ingerencja państw ościennych w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej
- Niekorzystna sytuacja międzynarodowa
- Chęć wprowadzenia znaczących reform w kraju
- Próba ratowania Rzeczypospolitej przed utratą niepodległości
- Przestarzała gospodarka
- Brak stałej armii
- Wolna elekcja
- I rozbiór, który znacząco osłabił Polskę na arenie międzynarodowej

Postanowienia Konstytucji

- Ustanowienie katolicyzmu jako religii panującej, przy równoczesnym zachowaniu tolerancji religijnej i wolności wyznania.
- Zmiana ustroju państwowego na **monarchię konstytucyjną**.
- Zakazano zawiązywania konfederacji.
- Zakazano posiadania prywatnych wojsk.
- Sejm miał być zwoływany co 2 lata. Długość trwania miała wynosić 70 dni z możliwością przedłużenia do 100 dni.
- Co 25 lat miał się zwoływać sejm dla poprawy konstytucji, tzw. **sejm konstytucyjny** posiadał prawo zmienić dokument państwowy. Żaden inny sejm miał nie posiadać tego przywileju. Podczas jego trwania senat miał rolę jedynie rady starszych; pełnił funkcję doradczą.

Postanowienia Konstytucji

- Co 25 lat miał się zwoływać sejm dla poprawy konstytucji, tzw. sejm konstytucyjny posiadał prawo zmienić dokument państwowy. Żaden inny sejm miał nie posiadać tego przywileju. Podczas jego trwania senat miał rolę jedynie rady starszych; pełnił funkcję doradc
- Zniesienie liberum veto; uchwały tworzone przez Izbę poselską miały przechodzić większością.
- Zniesienie podziału Rzeczypospolitej na Koronę i Wielkie Księstwo Litewskie (zaciśnięcie więzi).
- Zniesienie wolnej elekcji - po śmierci Stanisława Poniatowskiego tron miał objąć dziedzicznie Fryderyk August Wettyn.

Reformy Konstytucji

Reformom miały ulec zarówno władza ustawodawcza (Izba poselska (204 posłów wybieranych przez szlachtę na dwuletnią kadencję, Senat (132 senatorów, wyżsi urzędnicy: wojewodowie, kasztelanowie i biskupi, prawo weta w stosunku do ustaw izby poselskiej), władza wykonawcza (Król i Straż Praw, w której skład wchodził Król, przewodniczący KEN, 5 ministrów wybieranych przez władcę i kontrolowanych przez sejm, Głowa Kościoła w państwie oraz Następca tronu i Marszałek Sejmu bez prawa głosu) oraz władza sądownicza (Trybunał Koronny wciąż pozostał najważniejszym organem sądowniczym. Sądy oddzielne dla stanów: Ziemski – dla szlachty, miejski – dla mieszczan, a referendarski – dla chłopów). Konstytucja przewidywała również reformę wojskową, obejmującą powstanie 100-tysięcznej armii. Gołota miała zostać pozbawiona głosu na sejmikach.

Najważniejsze zapisy w Konstytucji 3 Maja

W pierwszych zdaniach dokumentu podkreślano jedność państwa, czego wyrazem miał być jeden rząd, skarb i armia. Konstytucja wprowadzała trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Władzę ustawodawczą miał stanowić dwuizbowy parlament składający się z Sejmu oraz Senatu. Funkcję wykonawczą miał sprawować król i odpowiedzialny przed Sejmem rząd. Rolę sądowniczą w państwie powierzono niezależnym trybunałom.

Ograniczała immunitety prawne oraz przywileje szlachty zagrodowej, tak zwanej gołoty. Celem ograniczeń względem szlachty było zapobieżenie możliwości przekupstwa biednego szlachcica przez agentów obcego państwa.

Najważniejsze zapisy w Konstytucji 3 Maja

Konstytucja formalnie zniósła praktycznie nieużywane od 27 lat liberum veto.

Poprzez wprowadzenie jednolitego rządu, skarbu i wojska została zniesiona odrębność pomiędzy Koroną i Litwą. W dniu ustanowienia Konstytucji 3 Maja przestała istnieć Rzeczpospolita Obojga Narodów, a w jej miejsce została powołana Rzeczpospolita Polska. Aby konstytucja była aktualna, co 25 lat miał się zbierać Sejm Konstytucyjny, który miałby prawo zmienić jej zapisy.

Katolicyzm uznano za religię panującą, przy zachowaniu tolerancji innych wyznań, uznanych przez państwo. Ponadto, król otrzymał prawo nominacji biskupów i senatorów, a w czasie wojny miał sprawować naczelne dowództwo nad wojskami.

Konstytucja 3 Maja 1791 roku
Jana Matejki

Opozycja wobec Konstytucji

Oburzenie malkontentów (*osoby stale niezadowolone, we wszystkim doszukające się ujemnych stron*) wywołało przeniesienie przez Ustawę Rządową władzy prawodawczej z sejmików ziemskich na sejm oraz uznanie posłów za reprezentantów całego narodu. Krytykowano podjęcie tak ważnych decyzji ustrojowych bez konsultacji z sejmikami, *które są tłumaczami woli narodu i zdania przychodzącego pod decyzją sejmową*. Akcentowano, że sejmiki listopadowe nie zaakceptowały sukcesji tronu w Polsce, zarzucając, że Sejm przywłaszczył sobie władzę despotyczną. Pojawiały się pisma, opisujące despotyzm wielkich zgromadzeń, porównujące rewolucję polską do rewolucji francuskiej.

Posłowie wołyńscy: Józef Klemens Czartoryski, Benedykt Hulewicz i Józef Piniński w manifeście przeciwko Konstytucji 3 Maja, narzekali nad odebraniem mocy wiążącej posłów laudom sejmikowym. Malkontenci oceniali, że złamanie przez króla przysięgi, a zarazem praw kardynalnych oznaczało zerwanie umowy pomiędzy królem a narodem, pozwalało zakwestionować jego prawo do tronu.

Przeciwnicy Konstytucji – Konfederacja Targowicka

Do zawiązania konfederacji doszło nieoficjalnie 27 kwietnia 1792 roku w Petersburgu. Patronką przedsięwzięcia była caryca Katarzyna II, a inicjatorem Stanisław Szczęśny Potocki. Nazwa konfederacji targowickiej pochodzi od miasteczka Targowica znajdującego się na Kresach Wschodnich, gdzie oficjalnie doszło do podpisania aktu konfederacyjnego, w nocy z 18 na 19 maja 1792 roku.

Przyczyną zawiązania konfederacji targowickiej było niezadowolenie polskich magnatów o poglądach prorosyjskich z reform wprowadzonych przez Sejm Czteroletni, a przede wszystkim z uchwalenia Konstytucji 3 maja. Ustawa zasadnicza z 1791 roku wywołała wśród Polaków euforię, zwłaszcza że rok wcześniej podpisano z Prusami porozumienie zapobiegające ingerencji pruskiej w sprawy polityki polskiej. Zwolennikiem konstytucji był także król Stanisław August Poniatowski.

Targowica – symbol zdrady narodu

Zaraz po podpisaniu aktu konfederacji targowickiej, na prośbę magnatów Katarzyna II zorganizowała zbrojną interwencję, wprowadzając do Polski stutysięczną armię rosyjską. W ten sposób rozpoczął się konflikt zwany „wojną o Konstytucję 3 maja”. Dwa zwycięstwa polskich oddziałów pod Zieleńcami, a potem pod Dubienką nie powstrzymały licznych wojsk rosyjskich, które dotarły aż do linii Wisły. W związku z tymi wydarzeniami oraz z obawy przed zmuszeniem do spłaty zaciągniętych w Rosji długów król Stanisław August Poniatowski zdecydował się przerwać walki i przyłączyć osobiście do konfederacji targowickiej. W konsekwencji najważniejsi generałowie, w tym Tadeusz Kościuszko i książę Józef Poniatowski, zrezygnowali z pełnionych w armii funkcji, a wielu polskich szlachciców udało na emigrację. Po kapitulacji króla Targowiczanie opanowali wszystkie województwa, gdzie zlikwidowali organy i instytucje ustanowione przez Sejm Czteroletni.

Skutki Konfederacji Targowickiej

- Niestabilna sytuacja polityczno-społeczna w Polsce sprawiła, że w 1793 roku doszło do II rozbioru Polski. Brak regularnego wojska, a także emigracja lub stracenia przywódców uniemożliwiły przeciwstawienie się zaborcom.
- Konfederatów z Targowicy rozliczyły samosądy podczas insurekcji kościuszkowskiej w 1794 roku. Na śmierć skazano między innymi hetmana wielkiego litewskiego Szymona Kossakowskiego, hetmana polnego litewskiego Józefa Zabiełło, biskupa inflanckiego Józefa Kazimierza Kossakowskiego czy biskupa wileńskiego Ignacego Massalskiego.
- Przywódcy konfederacji targowickiej, Szczęsny Potocki, Seweryn Rzewuski, Ksawery Branicki i Szymon Kossakowski zdołali zbiec z kraju, ale karę śmierci przez powieszenie wykonano in effigie (stracenie podobizny). Skonfiskowano również ich majątki, odebrano urzędy i skazano na wieczną hańbę.

II Rozbiór Polski

W rozbiórce tym, w odróżnieniu od dwóch pozostałych, nie brała udziału Austria, zajęta wojną z Francją. 23 stycznia 1793 doszło do podpisania traktatu podziałowego między Katarzyną II a Fryderykiem Wilhelmem II, po czym wojska pruskie, dowodzone przez Joachima Heinricha von Möllendorfa, weszły do Wielkopolski, a armia rosyjska do wschodniej Polski. Wojska polskie w większości wycofywały się z oddawanych ziem. Rzeczpospolita zrzekła się na rzecz Rosji województw: mińskiego, kijowskiego, bractawskiego i podolskiego oraz części wileńskiego, nowogródzkiego, brzeskoliteńskiego i wołyńskiego. Prusy otrzymały natomiast Gdańsk i Toruń oraz województwa gnieźnieńskie, poznańskie, sieradzkie (z Wieluniem), kaliskie, płockie, brzeskokujawskie, inowrocławskie, ziemię dobrzyńską oraz części krakowskiego, rawskiego i mazowieckiego. Dodatkowo, w okrojonej już znacznie Rzeczypospolitej formalnie utrzymany został istniejący dotąd, bardzo dogodny dla Rosji i Prus, ustrój demokracji szlacheckiej przy słabej centralnej władzy królewskiej.

Ziemie utracone w skutek II rozbioru Polski

Insurekcja Kościuszkowska - ostatnia próba ratowania Rzeczypospolitej

24 marca 1794 roku, na Rynku Głównym w Krakowie Naczelnik Tadeusz Kościuszko złożył uroczystą przysięgę, ogłaszając tym samym akt powstania narodowego, znanego w historii jako Insurekcja Kościuszkowska. Była to ostatnia próba ratowania Rzeczypospolitej. Tadeusz Kościuszko zaczął opracowywać koncepcję powstania narodowego w 1793 r. w Dreźnie, po ogłoszeniu drugiego rozbioru Polski. We wrześniu 1793 r., po naradzie ze spiskowcami z kraju, zgodził się objąć dowództwo nad planowanym powstaniem. Uznał jednak, że siły powstańcze nie są jeszcze gotowe i z rozpoczęciem walk trzeba poczekać.

Ostatecznie o wybuchu powstania zdecydowała sytuacja w kraju, a przede wszystkim decyzja ambasadora carskiego w Warszawie o redukcji wojska polskiego.

Po stłumieniu insurekcji kościuszkowskiej Katarzyna II uznała, że nadszedł dogodny moment do całkowitej likwidacji państwa Polskiego. Ze względu na przewagę militarną zaborców, nie było możliwości powstrzymania ich od ostatecznego rozbioru. Problemem dla Austrii, Prus i Rosji był jedynie ostateczny podział polskich terytoriów.

Przysięga Tadeusza Kościuszki na rynku krakowskim 24 marca 1794 r.
Michała Stachowicza

III Rozbiór Polski – utrata niepodległości

III rozbiór Polski był ostatnim z trzech rozbiorów Polski, do których doszło pod koniec XVIII wieku. Niecały rok po upadku insurekcji, 24 października 1795, monarchowie Rosji, Prus i Austrii (a właściwie imperium Habsburgów) uzgodnili wzajemnie traktat, zgodnie z którym przeprowadzili ostatni, pełny, III rozbiór Rzeczypospolitej. Jedynie Turcja nie uznała nigdy rozbiorów Polski. Król Polski - Stanisław August Poniatowski zmuszony został do opuszczenia Warszawy, a wielu Polaków, zwłaszcza wojskowych, wyemigrowało z kraju, głównie do Saksonii, Włoch i Francji.

Polskie ziemie po III rozbiorze

Garść ciekawostek o Konstytucji

Obrady Sejmu były burzliwe. W czasie obrad król Stanisław August Poniatowski przemawiał trzy razy, wskazując pilną konieczność naprawienia dawnego ustroju. Gdy podniósł rękę na znak chęci zabrania głosu po raz czwarty, odebrano ten gest przypadkiem jako wezwanie do przyjęcia projektu przez aklamację. Co rzeczywiście nastąpiło. Odezwały się wtedy okrzyki "Wiwat król!" "Wiwat Konstytucja!"

Konstytucja 3 maja przetrwała zaledwie 14 miesięcy.

Zapis o katolicyzmie jako religii panującej miał jedynie uciszyć tę część posłów, która nie należała do łóż masońskich. Wolnomularze nie zamierzali respektować tego prawa, za przynależność do łóż masońskich groziła ekskomunika.

Jak obecnie upamiętniamy Konstytucję 3 Maja

3 maja został oficjalnie ustanowiony świętem państwowym na parę dni po przyjęciu konstytucji przez tzw. Sejm Wielki. Obchody święta zostały zawieszone na parę dobrych lat w wyniku podziału Polski na skutek rozbiorów, zaś wznowiono je w 1918 r. po odzyskaniu przez państwo niepodległości. Po II Wojnie Światowej, w 1946r., oficjalne obchody święta konstytucji zostały ponownie zniesione, tym razem za sprawą władz komunistycznych. 3 Maja oficjalnie powrócił do kalendarza świąt państwowych w 1990 roku po upadku komunizmu i widnieje w nim do dzisiaj. Wiąże się on z uroczystymi obchodami w wielu miastach Polski, gdzie mają miejsce liczne parady, wystawy, koncerty czy publiczne przemówienia władz państwowych. Wszystko utrzymane jest w patriotycznym tonie w celu podkreślenia powagi całego wydarzenia. Ceremonie uświetniają m.in. salwy żołnierzy, odczytanie wstępu do Konstytucji czy odśpiewanie pieśni patriotycznej Witaj Majowa Jutrzenko. Całość podsumowuje uroczysta parada żołnierzy. Tłumy ludzi gromadzą się także przy Grobie Nieznanego Żołnierza, aby uczcić pamięć poległych w walce o niepodległość. Uroczyste parady i inne wydarzenia mają miejsce w praktycznie każdym większym mieście w Polsce i są otwarte dla każdego. Jest to wyjątkowa okazja, aby zobaczyć Polaków zjednoczonych, manifestujących swoją dumę narodową, co podkreślają setki biało-czerwonych flag powiewających tego dnia na polskich ulicach.

Obchody Święta Konstytucji
3 Maja

Dlaczego pamięć o Konstytucji 3 Maja jest tak ważna?

Pomimo tego, że Konstytucja została uchwalona aż 230 lat temu i obowiązywała zaledwie kilkanaście miesięcy, jest to jedno z najważniejszych wydarzeń w polskiej historii. Dlaczego? Jest to żywa lekcja dla przyszłych pokoleń Polaków, jak powinni reagować prawdziwi patrioci w sytuacji zagrożenia i utraty niepodległości przez ojczyznę. Osoby uchwalające Konstytucję, pomimo różnic w poglądach, potrafili się zjednoczyć dla dobra Polski, aby dać jej nadzieję na powstanie z kolan i przeciwstawienie się wrogo nastawionym państwom ościennym.

The image is a close-up, artistic shot of the Polish flag, showing the white and red horizontal stripes. The fabric is draped and folded, creating deep shadows and highlights that emphasize its texture. Overlaid on the center of the image is the text "Ojcowie Konstytucji" in a clean, white, sans-serif font. The text is positioned over the boundary between the white and red sections of the flag.

Ojcowie Konstytucji

Stanisław August Poniatowski

Stanisław August Poniatowski

Syn kasztelana krakowskiego Stanisława Poniatowskiego i Konstancji z Czartoryskich. Był król Polski od 1764 do 1795 r. Został wybrany na króla dzięki poparciu carycy Katarzyny II i „familii”. Stanisław August Poniatowski swoim mecenatem przyczynił się do rozwoju kultury, sztuki i oświaty. Był założycielem Szkoły Rycerskiej i współtwórcą Komisji Edukacji Narodowej. Jego największym osiągnięciem był udział w uchwaleniu Konstytucji. 6 października 1788 roku w Warszawie został zwołany za zgodą Rosji sejm, zwany później Sejmem Wielkim, mający za zadanie zrealizować wielkie dzieło reformy ustroju. Zarówno Rosja, jak i Prusy wywierały naciski na sejm, by nie postępował wbrew ich interesom.

Stanisław August Poniatowski

W końcu, w roku 1790 sejm wprowadził ustalenia godzące w faktyczne zwierzchnictwo i silne wpływy Rosji w Polsce, jednocześnie zbliżając się do Prus za pośrednictwem przymierza, podpisanego w marcu tego roku. W dniu 3 maja 1791 roku sejm uchwalił nową konstytucję państwową. Król stanął na czele dyplomacji polskiej oraz objął kontrolę nad władzą wykonawczą. Stanisław August był głównym autorem tekstu Konstytucji. Po niepowodzeniach w wojnie z Rosją przystąpił do konfederacji targowickiej. Podczas powstania kościuszkowskiego w 1794 r. został odsunięty od władzy. Abdykował po trzecim rozbiore Polski w 1795 r. i przebywał w Grodnie, a następnie w Petersburgu, gdzie zmarł w 1798 r.

An aerial photograph of a landscape. The top half shows a green field with a grey, rocky area in the center-left. Below the grey area is a red field. The bottom half of the image is a dark, semi-transparent overlay containing text.

Żeby zrobić dobry użytek z życia, należałoby mieć w młodości doświadczenie wieku dojrzałego, a w starości wigor młodości

Stanisław August Poniatowski

Ignacy Potocki

Ignacy Potocki

Marszałek, wielki litewski działacz polityczny. Wykształcony w Collegium Nobilium i we Włoszech, dzięki małżeństwu z Elżbietą z Lubomirskich wszedł do grona rodziny Czartoryskich i Poniatowskich. Uczestnik „obiadów czwartkowych”, został w roku 1773 jednym z pierwszych działaczy Komisji Edukacji Narodowej i poważnie zaangażował się w reformę szkolnictwa i w prace Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. Był od r. 1780 wielkim mistrzem loży masońskiej, wkrótce także Wielkiej Loży Narodowej i tajnej Rady Niewidzialnej. Od roku 1782 pozostawał w ostrej opozycji wobec króla, ale w trakcie obrad Sejmu Czteroletniego (1788-92) nawiązał bliższą współpracę z królewskim obozem reform, włączył się w prace nad nową konstytucją i był jednym z autorów Ustawy Rządowej 3 maja 1791.

Ignacy Potocki

Uszedł przed rządami konfederacji targowickiej na emigrację (do Saksonii), gdzie w porozumieniu z Kościuszką przygotowywał insurekcję, a po wybuchu w 1794 r. prowadził akcję dyplomatyczną w jej interesie i wszedł do powstańczej Rady Najwyższej Narodowej. Po klęsce więziony był przez dwa lata w Petersburgu, a po trzecim rozbiore przez Austriaków. Wiele pisał, m.in. na tematy nauki i jej dziejów, polityki, tłumaczył prace m.in. z dziedziny logiki, poezje łacińskie. Ponownie włączył się do polityki w r. 1809, w czasach Księstwa Warszawskiego, lecz tego roku zmarł w Wiedniu i pochowany został w Wilanowie.

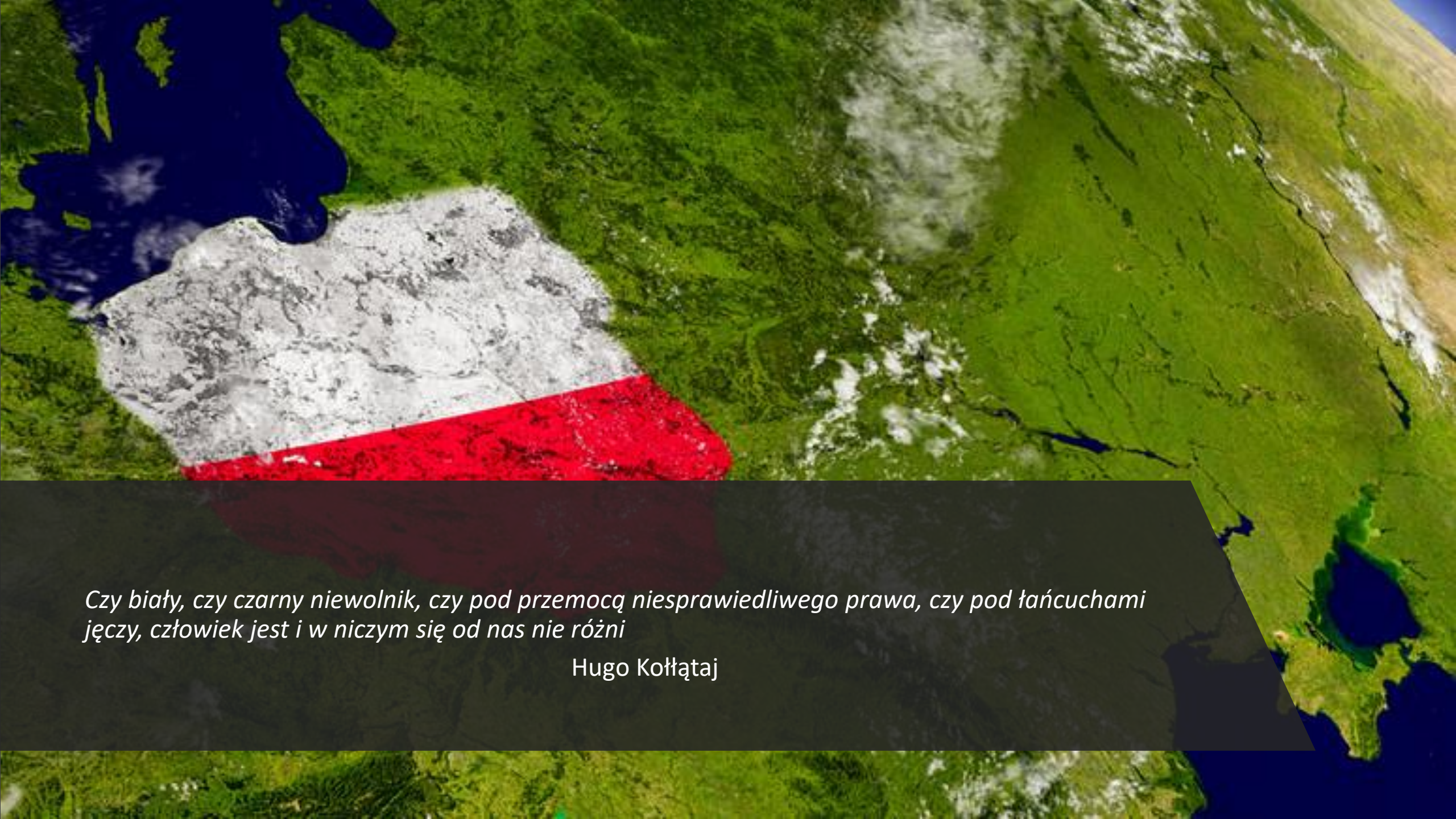
Hugo Kołłątaj

Hugo Kołłątaj

Uczęszczał do szkół w Pińczowie, później studiował na Akademii Krakowskiej, gdzie zdobył tytuł doktora filozofii. Następnie kształcił się w Wiedniu i w Rzymie, gdzie doktoryzował się z prawa i teologii, a także przyjął święcenia kapłańskie. W okresie reform, które próbował wprowadzić Stanisław August Poniatowski, Kołłątaj był aktywnym członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych oraz Komisji Edukacji Narodowej (KEN), w ramach której był autorem koncepcji rozbudowy szkół na terenie kraju. Jako delegat KEN, a później rektor Akademii Krakowskiej przyczynił się do reformy uczelni, otwierając drogę do edukacji studentom z mieszczaństwa, wprowadził zajęcia z literatury polskiej i nauk przyrodniczych, zajął się także finansami, poziomem edukacji i rozwojem Akademii. Po przeprowadzce do stolicy skupił wokół siebie grono entuzjastów reform i publicystów tworząc tzw. Kuźnicę Kołłątajowską, gdzie działali m.in. Stanisław Małachowski i Franciszek Salezy Jezierski. Działacz opozycji antykrólewskiej, a podczas Sejmu Czteroletniego aktywny członek obozu patriotycznego. W tym czasie napisał rozprawę "Do Stanisława Małachowskiego o przyszłym sejmie Anonima listów kilka", gdzie przedstawił program swojego stronnictwa postulujący m.in. reformy społeczne, dziedziczność tronu, równouprawnienie mieszczan i wolność dla chłopów (zniesienie pańszczyzny na rzecz czynszu), likwidację liberum veto oraz wprowadzenie ogólnego opodatkowania.

Hugo Kołłątaj

Kołłątaj był współtwórcą Konstytucji 3 Maja, później jednym z przywódców Zgromadzenia Przyjaciół Ustawy Rządowej, podkanclerzym koronnym i członkiem rządu. Po sukcesie konfederacji targowickiej przebywał przez pewien czas w Dreźnie i Lipsku, gdzie napisał "O ustanowieniu i upadku Konstytucji 3 Maja". Później aktywnie uczestniczył w przygotowaniu do insurekcji kościuszkowskiej, zostając po jej wybuchu szefem Wydziału Skarbu w Radzie Najwyższej Narodowej. Współtwórca uniwersału połanieckiego, przyznającego ziemię uczestniczącym w powstaniu chłopom. Po klęsce zrywu w 1794 roku wyjechał z Warszawy. Ścigany przez Rosjan, został aresztowany przez władze austriackie i uwięziony. Odzyskawszy wolność, przeniósł się na Wołyń, gdzie wspólnie z Tadeuszem Czackim założył Gimnazjum Wołyńskie, którego nazwę później zmieniono na Liceum Krzemienieckie. Po powstaniu Księstwa Warszawskiego, pomimo wezwań Napoleona, nie udało mu się do niego dołączyć. Przez pewien czas był wówczas więziony przez Rosjan w Moskwie. Po przyjeździe do Księstwa nie został jednak dopuszczony do działalności we władzach. Pod koniec życia, pozostając w pewnym zapomnieniu, wydał "Uwagi nad tą częścią ziemi polskiej, którą od traktatu tylżyckiego zwać począto Księstwem Warszawskim". Hugo Kołłątaj zmarł po długiej chorobie 28 lutego 1812 w Warszawie. Spoczął na stołecznym Cmentarzu Powązkowskim.

*Czy biały, czy czarny niewolnik, czy pod przemocą niesprawiedliwego prawa, czy pod łańcuchami
jęczy, człowiek jest i w niczym się od nas nie różni*

Hugo Kołłątaj

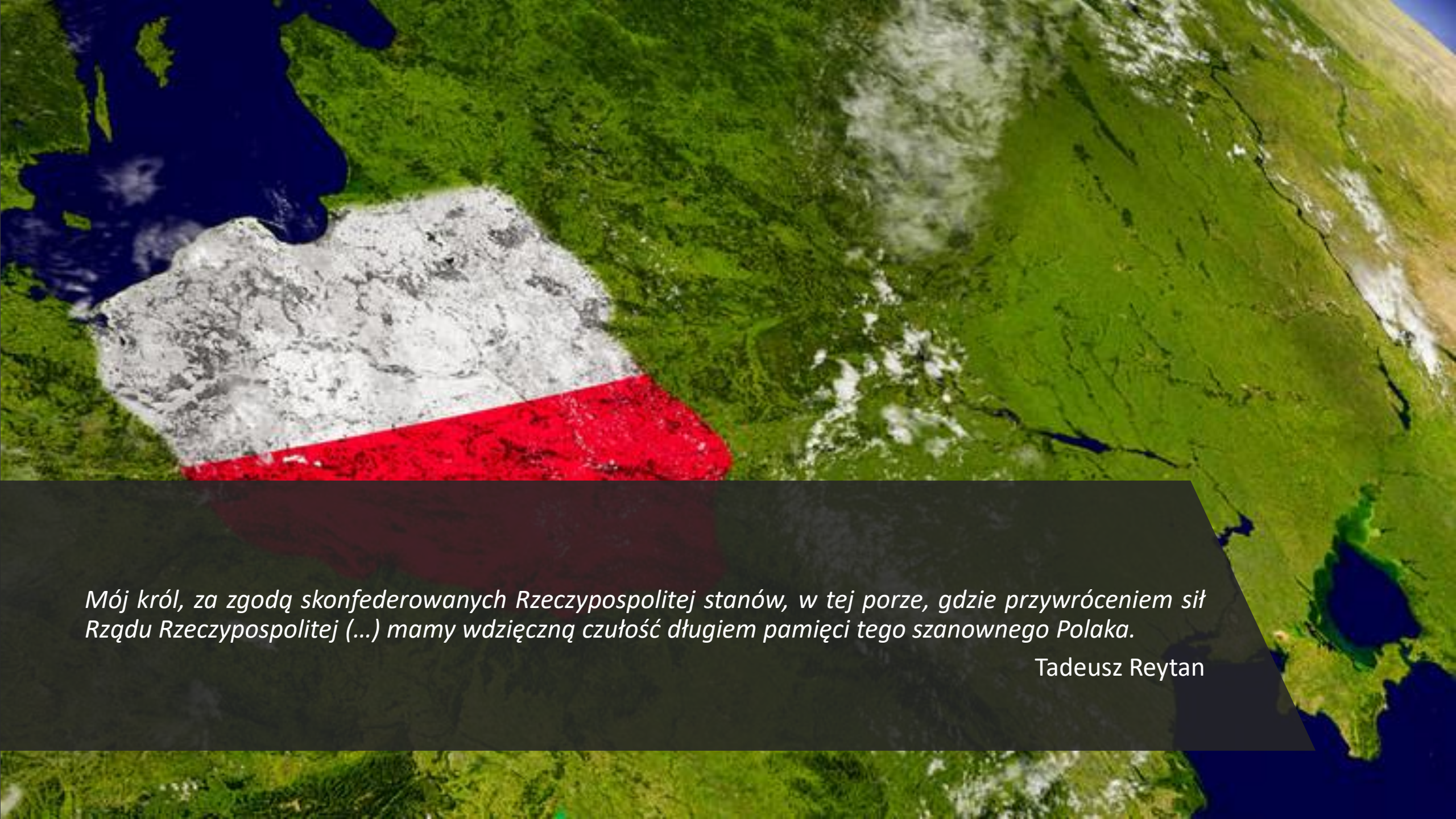
Tadeusz Rejtan

Tadeusz Rejtan

Był synem zamożnego ziemianina Dominika Reytana, podkomorzego nowogródzkiego. Wybrany na Sejm rozbiorowy udał się do Warszawy. Na pierwszej sesji 19 kwietnia 1773 wraz z Samuelem Korsakiem i Stanisławem Bohuszewiczem sprzeciwiał się zawiązaniu na sejmie konfederacji pod przewodnictwem Adama Ponińskiego, umożliwiającej zatwierdzenie traktatu I rozbioru Polski. Po jego dokonaniu, miał uniemożliwić wyjście sygnatariuszom rozbioru, wołając do nich: "Chyba po moim trupie". Takie stanowisko zgodne było z wytycznymi, jakie otrzymał w swoim nowogródzkim sejmiku: bronić całości Polski z narażeniem życia i mienia. Rejtan nie chciał zerwania obrad. Wysuwał jako jedyne żądanie wybór marszałka. - Posłowie zjechali się na Sejm wolny za uniwersałem królewskim - mówił - nie zaś na Sejm pod konfederacją zawiązany. Po 36 godzinach heroicznego oporu, Rejtan i jego towarzysze odebrali hiobową wieść, że król Stanisław August Poniatowski przystąpił do Targowicy. Od tej chwili okupowanie izby poselskiej nie miało już sensu.

Tadeusz Rejtan

Po sejmie rozbiorowym, Tadeusz Rejtan wyjechał na Litwę i według tradycji rodzinnej popadł w obłąd. 8 sierpnia 1780 popełnił samobójstwo. Jego szczątki odkryto w okresie II Rzeczypospolitej. Został pochowany w 1930 r. wystawionej przez potomka, Henryka Grabowskiego krypcie. Wkrótce po śmierci rozpowszechnił się w Polsce kult jego postaci. Portrety Reytana pojawiały się na licznych rycinach jako symbol prawdziwego patrioty. Zdaniem prof. Stefana Kieniewicza, Tadeusz Rejtan bez większej świadomości podjął swój los historyczny, który uczynił z niego symbol i mit narodowy.

An aerial photograph of a landscape. In the upper left, there is a dark blue body of water. To its right is a large, irregularly shaped grey rocky area. Below the rocky area is a bright red field. The rest of the landscape is covered in green fields and some white patches, possibly snow or clouds. The image is tilted slightly to the right.

*Mój król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitej stanów, w tej porze, gdzie przywróceniem sił
Rządu Rzeczypospolitej (...) mamy wdzięczną czułość długiem pamięci tego szanownego Polaka.*

Tadeusz Reytan

Stanisław Małachowski

Stanisław Małachowski

Był bratem Jacka Hiacynta. Był referendarzem koronnym, posłem na sejmy, marszałkiem Sejmu Czteroletniego i sejmowej konfederacji koronnej. Był jednym z przywódców stronnictwa patriotycznego, zwolennikiem reform. Popierał dążenia mieszczan do rozszerzenia praw politycznych, brał udział w pracach nad przygotowaniem Konstytucji 3 maja i zasłużył się w jej uchwaleniu. W swych dobrach oczynszował chłopów oraz zwolnił ich od niektórych powinności, wystąpił z manifestem potępiającym konfederację targowicką 1792r. W Księstwie Warszawskim od 1807 roku pełnił kolejno funkcje: prezesa Komisji Rządzącej, Rady Ministrów, Senatu. Wśród swego otoczenia miał opinię człowieka nieposzlakowanej uczciwości. Zmarł 29 grudnia 1809 roku w Warszawie.

A portrait of Adam Kazimierz Czartoryski, a Polish nobleman and politician. He is depicted from the chest up, wearing a white cravat, a blue sash, and a pink coat. He has light-colored, powdered hair and is looking slightly to the left. The background is dark and textured.

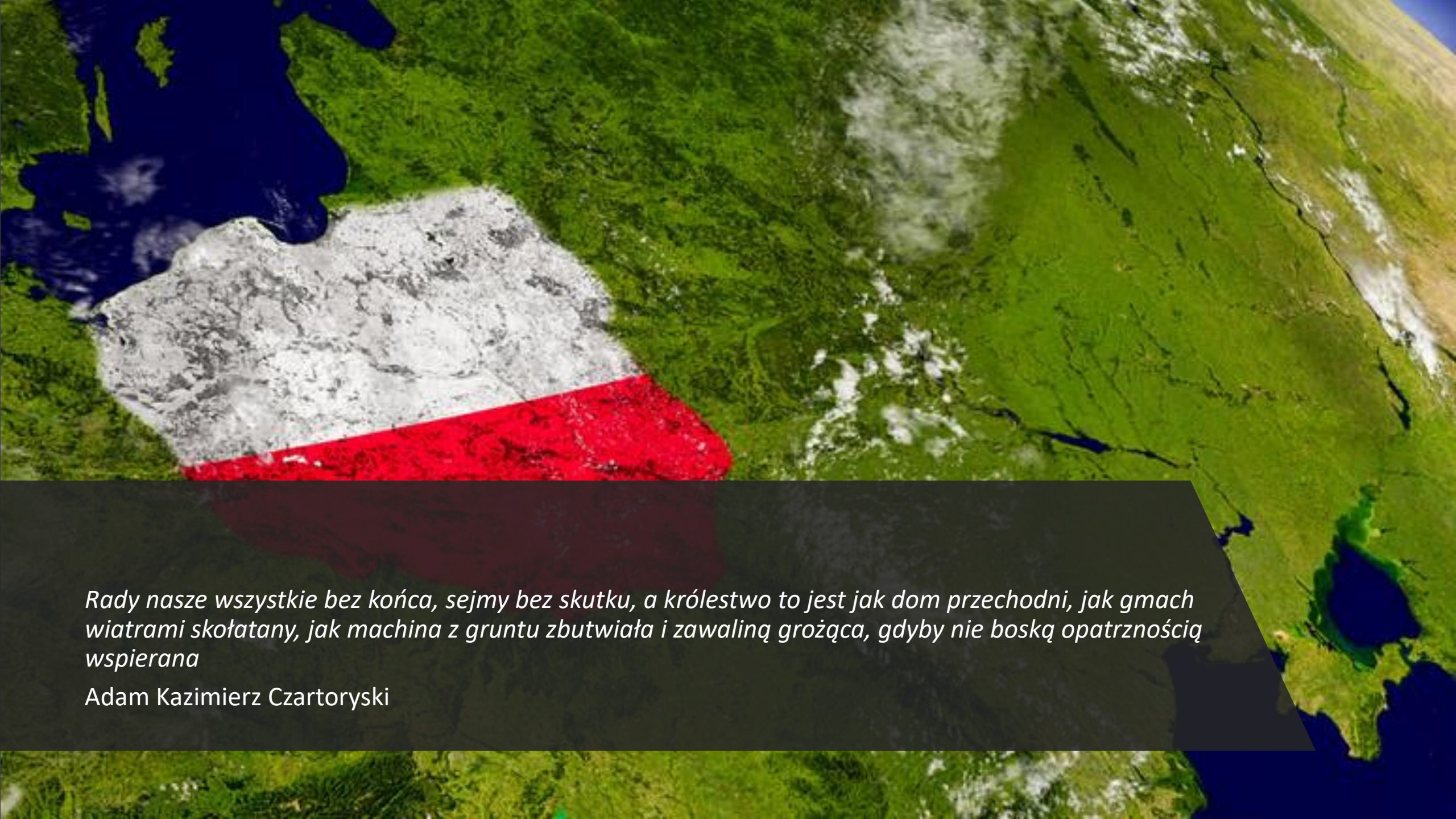
Adam Kazimierz Czartoryski

Adam Kazimierz Czartoryski

Polski książę. Rzecznik reform ustrojowych Polski. W 1763 wysuwany przez stronnictwo Czartoryskiego, wbrew swej woli, na kandydata na króla Polski. Po elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego znalazł się w grupie reformatorów skupionych wokół króla. We wczesnym oświeceniu był znanym zwolennikiem reform oświaty. W dobie Sejmu Czteroletniego współdziałał w projektowaniu zmian ustrojowych w Polsce.

Adam Kazimierz Czartoryski

Poparł Konstytucję 3 Maja i powstanie kościuszkowskie , co spowodowało konfiskatę jego dóbr przez władze rosyjskie i przekazanie ich jego synom. Po 1795r. osiadł w Puławach , gdzie stworzył ważny ośrodek życia politycznego i kulturalnego. Członek Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Znany mecenas artystów i uczonych. Autor komedii i współtwórca Monitora . Uczestniczył, jako marszałek sejmu nadzwyczajnego, w napoleońskiej kampanii politycznej. Zmarł 19 marca 1823r w Sieniawie.

An aerial photograph of a landscape. In the upper left, there is a large, irregularly shaped grey rock formation. Below it, a bright red field stretches across the frame. The surrounding area is covered in green vegetation, with some white patches that could be snow or bare ground. The overall scene is captured from a high angle, looking down on the terrain.

Rady nasze wszystkie bez końca, sejmy bez skutku, a królestwo to jest jak dom przechodni, jak gmach wiatrami skołatany, jak machina z gruntu zbutwiała i zawalinyą grożąca, gdyby nie boską opatrnością wspierana

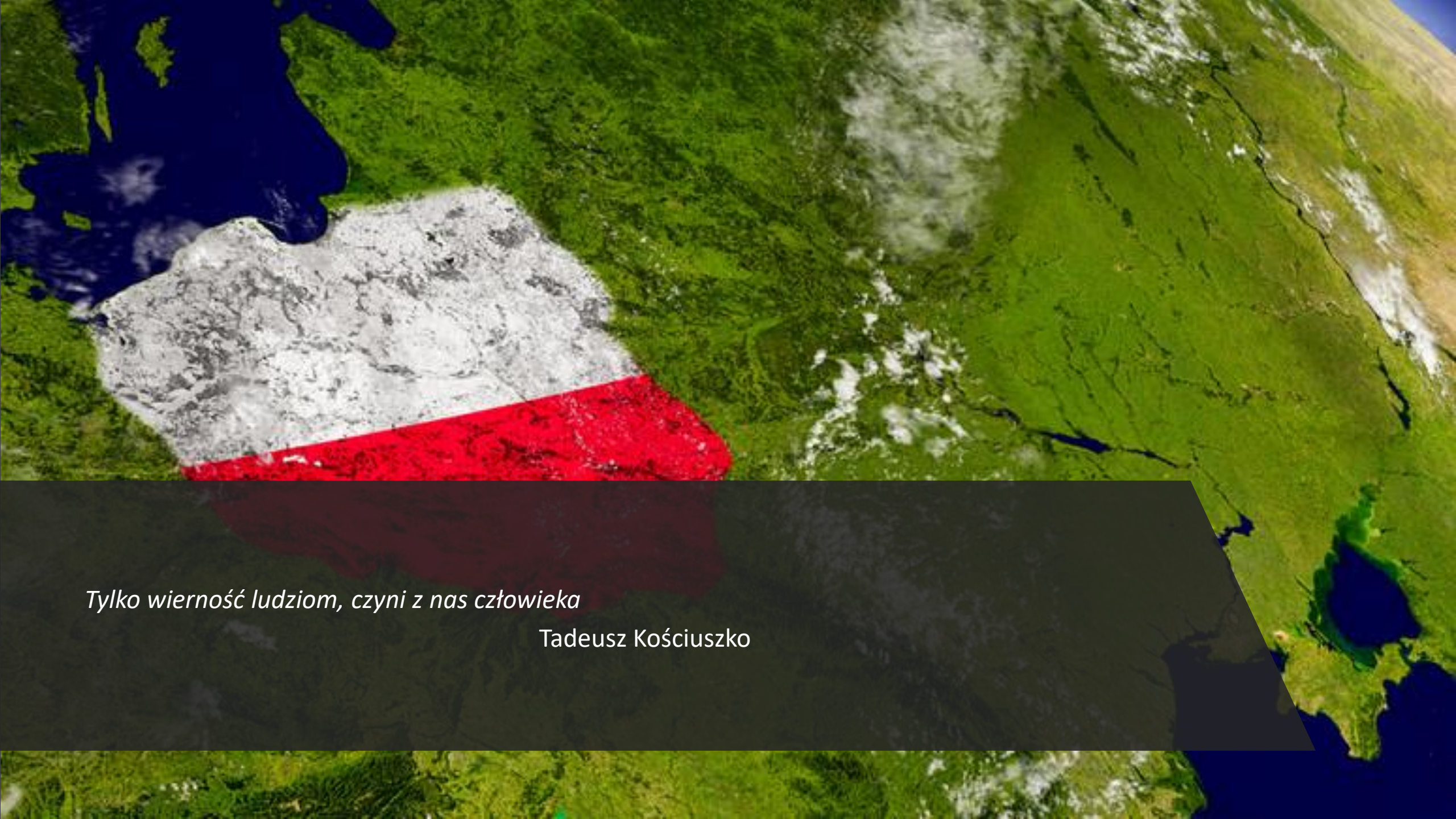
Adam Kazimierz Czartoryski

Tadeusz Kościuszko

Wielki polski bohater

Pomimo tego, że Kościuszko nie brał czynnego udziału w procesie tworzenia i uchwalania Konstytucji 3 Maja, to swoimi bohaterskimi czynami zapisał się złotymi zgłoskami w polskiej historii swoim męstwem i odwagą. Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej w czasie insurekcji kościuszkowskiej, generał lejtnant wojska Rzeczypospolitej Obojga Narodów, generał major komenderujący w Dywizji Wielkopolskiej w 1792 roku. Jako pierwszy otrzymał najwyższe polskie wojskowe odznaczenie – Order Virtuti Militari. Jako pierwszy stwierdził publicznie, że bez pozyskania polskich chłopów dla sprawy niepodległości, nie ma co liczyć na uratowanie ojczyzny. Kościuszko powołał pod broń kosynierów i wydał Uniwersał Połaniecki, który ograniczał poddaństwo chłopów i nadawał im wolność osobistą.

An aerial photograph of a landscape. In the upper left, there is a large, irregularly shaped grey rock formation. To its right and below it is a vibrant red field. The surrounding area is covered in green vegetation, with some white patches that could be snow or bare ground. In the bottom right corner, a body of water is visible. A dark grey semi-transparent rectangle is overlaid on the bottom half of the image, containing white text.

Tylko wierność ludziom, czyni z nas człowieka

Tadeusz Kościuszko

A photograph of a ceremonial procession on a cobblestone street. In the foreground, several soldiers in historical uniforms, including grey tunics and red hats, are mounted on horses. One soldier is prominently featured in the center, riding a dark horse. To his right, another soldier rides a white horse, and further right, a third soldier rides a dark horse. They are carrying a large red and white flag with a white eagle emblem. In the background, a large crowd of people is walking along the street, and a large, ornate building with multiple towers and domes is visible. The scene is set in a historic urban environment.

Dziękujemy za uwagę
i poświęcony czas